

Justitsministeriet
Strafferetskontoret
Slotsholmsgade 10
1216 København K
Att: anbr@jm.dk;
strafferetskontoret@jm.dk

København, den 4. april 2022

Høring over forslag til lov om ændring af straffeloven, retsplejeloven og forskellige andre love (Effektivisering af straffesagskæden og af nævnsprocessen m.v.)

Ved mail modtaget den 18. marts har Justitsministeriet fremsendt ovennævnte forslag til ændring af straffeloven m.fl. og anmodet om Red Barnets eventuelle bemærkninger. Red Barnet afgiver nedenfor udelukkende bemærkninger til de dele af forslaget, som vedrører ændringer i forhold til Ungdomskriminalitetsnævnet.

Indledningsvist finder Red Barnet det positivt, at Regeringen tager skridt mod at ændre lovgivningen som følge af Justitsministeriets evalueringer. Vi finder det dog beklageligt, at regeringen ikke tager langt flere skridt for at sikre børn og unges retssikkerhed i forbindelse med de ændringer, indførslen af ungdomskriminalitetsnævnet mv. medførte, jf. Red Barnets tidligere fremsendte høringssvar fra 28. september 2018. Her fremgår det bl.a., at Red Barnet finder det dybt betænkeligt rent retssikkerhedsmæssigt, at Ungdomskriminalitetsnævnet i en proces, der minder om en strafferetlig proces, kan pålægge børn under den kriminelle lavalder (10-14 år) og børn og unge mellem 15 og 17 år sanktionslignende foranstaltninger, uden at grundlæggende retsgarantier er på plads (jf. EMRK artikel 6 og CRC/C/GC/24).

Red Barnet har desuden følgende konkrete kommentarer til lovforslagets enkelte dele:

Mulighed for at undtage børn og unge med svært nedsat psykisk funktionsevne fra at få deres sag behandlet i Ungdomskriminalitetsnævnet (Forslag til ny § 36 a)

Efter gældende ret kan børn og unge med svært nedsat psykisk funktionsevne ikke efter et konkret skøn blive undtaget fra, at der iværksættes foranstaltninger efter ungdomskriminalitetslovens § 12-14.

Det foreslås nu, at man skal kunne undtage børn og unge med svært nedsat psykisk funktionsevne. Efter den foreslåede ordning skal det være op til kommunen at indstille til Ungdomskriminalitetsnævnet, at der ikke skal iværksættes foranstaltninger efter ungdomskriminalitetslovens § 12-14. Nævnet træffer derefter en afgørelse herom. Forslaget betyder, at kommunen vil skulle afdække barnets eller den unges særlige udfordringer for at afklare, om der er grundlag for, at Ungdomskriminalitetsnævnet undtager barnet/den unge, selv om § 2 i ungdomskriminalitetsloven er opfyldt.

Efter Red Barnets opfattelse, er det et positivt skridt, at det gøres muligt at undtage børn og unge med svært nedsat psykisk funktionsevne fra foranstaltninger under ungdomskriminalitetsnævnet, da en nævnsbehandling er en alt for stor belastning for barnet eller den unge og ikke vil styrke eller hjælpe barnet eller den unge.

Nævnsbehandlingen er kompleks med mange deltagere, og det kan være svært for børn og unge at forstå, hvad der foregår på nævns møder og afgørelserne. Red Barnet finder det derfor meget beklageligt, at forslaget om undtagelse kun omfatter børn med svært nedsat psykisk funktionsevne. Vi finder derimod, at forslaget bør omfatte alle børn og unge børn med kognitiv eller psykisk nedsat funktionsevne, samt børn der af modenhedsmæssige årsager bliver stærkt belastede af møder i Ungdomskriminalitetsnævnet og foranstaltninger, der kan være meget indgribende i børns rettigheder (jf. Børnekonventionens art. 3 og 12, samt barnets ret til beskyttelse og omsorg).

Øget mulighed for at anvende børnesagkyndige i sager, der vedrører unge i alderen 15 til 17 år

I sager vedrørende 10-14-årige bistås nævnet som udgangspunkt af en børnesagkyndig. I sager vedrørende 15-17-årige deltager en børnesagkyndig, når der skal træffes afgørelse om

- 1) gennemførelse af en ungefaglig undersøgelse under ophold på institution, indlæggelse på sygehus eller benyttelse af et børnehus,
- 2) anbringelse uden for hjemmet uden samtykke,
- 3) anbringelse på delvis lukkede døgninstitutioner eller afdelinger,
- 4) anbringelse på sikrede døgninstitutioner eller afdelinger,
- 5) anbringelse på særligt sikrede afdelinger,
- 6) tilbageholdelse i forbindelse med anbringelse,
- 7) samvær og kontakt,
- 8) opretholdelse af anbringelse uden samtykke, og
- 9) ændring af anbringelsessted.

Efter Justitsministeriets opfattelse bør der gives yderligere mulighed for, at Ungdomskriminalitetsnævnet kan bistås af en børnesagkyndig i sager vedrørende børn og unge i alderen 15 og 17, hvor det skønnes "særdeles påkrævet" af hensyn til den unge.

Red Barnets finder, at en børnesagkyndig altid skal anvendes, hvis det kan forbedre inddragelsen af børn og unge. Børn har ret til at blive hørt og inddraget i deres egen sag, og den rettighed skal systemet garantere dem jf. art. 12 i Børnekonventionen. Red Barnet finder dermed udlægningen i bemærkningerne, hvor det på side 84 tydeliggøres, at "En børnesagkyndig vil derimod som udgangspunkt ikke være særdeles påkrævet af hensyn til den unge, hvis den pågældende alene vurderes at kunne bidrage til en bedre dialog med den unge" yderst beklagelig.

Forslag om øget brug af straks-reaktioner

Det fremgår af bemærkningerne, at der ud af mere end 1.000 sager kun er truffet afgørelse om straks-reaktioner i 21 sager.

Efter ministeriets opfattelse er straks-reaktioner et vigtigt forebyggende redskab, som er egnet til at få børn og unge til at forstå, at kriminelle handlinger har konsekvenser, og herved hjælpe dem ud af en kriminel løbebane. Det fremgår, at ministeriet finder den lave frekvens utilfredsstillende, og at anvendelsesområdet for straks-reaktioner derfor bør udvides for at sikre, at kommunerne i langt højere grad indstiller til brug af straks-reaktioner i de sager, som henvises til nævnet, og at nævnet på sin side langt hyppigere træffer afgørelse om straks-reaktioner.

For at opnå en sådan praksisændring skal det derfor ikke længere være en betingelse for at pålægge en straks-reaktion, at der foreligger oplysninger om, at barnet eller den unge har adfærdsproblemer eller udviser negativ adfærd af en sådan karakter, at der er risiko for, at barnets eller den unges udvikling er i fare (ophæve ungdomskriminalitetslovens § 12, stk. 2). I stedet vil en straks-reaktion skulle pålægges, hvis barnets eller den unges udviste adfærd giver grundlag herfor.

Bemærkningerne er ikke meget præcise i deres beskrivelser af, hvornår der er indtrådt en situation, som gør det relevant og formålstjenligt at pålægge et barn eller en ung straks-reaktioner. Bemærkningerne nævner derimod, at nævnet alene vil skulle lægge vægt på "de grundlæggende hensyn", der ligger til grund for reglerne om straks-reaktioner, herunder navnlig, at reaktionen skal have "en opdragende karakter" og et "udviklingsmæssigt sigte."

Red Barnet er bekymret for regeringens ønske om øget brug af straks-reaktioner. Vi ønsker for det første at pege på, at eventuelle straks-reaktioner altid skal overholde den omfattende arbejdsskadeforsikringslovgivning og arbejdsmiljølovgivning, der er af betydning for børns arbejde.

For det andet ønsker Red Barnet at understrege, at enhver beslutning vedrørende et barn skal sikre, at hensynet til barnets tarv kommer i første række (Børnekonventionens art. 3). Det forudsætter en konkret og individuel vurdering. De summariske beskrivelser af de hensyn, som måtte ligge bag lovforslaget, giver anledning til bekymring og tvivl om børn og unge får en konkret og individuel behandling. Ud fra beskrivelsen i bemærkningerne er Red Barnet bekymret for, at der efter forslaget vil blive truffet afgørelser om straks-reaktioner uden en nærmere, individuel, konkret vurdering af det enkelte barns bedste og uden tilstrækkelig inddragelse af den enkelte unges synspunkter eller muligheder.

For det tredje anbefaler Red Barnet, at en børnesagkyndig altid medvirker i spørgsmål om straks-reaktioner, så dennes sagkundskab kan medvirke til at evt. straks-reaktioner har et udviklingsmæssigt sigte.

Sekretariatsbistand til Ungdomskriminalitetsnævnet

Overførslen fra Rigspolitiet til Domstolsstyrelsen giver anledning til bekymring i Red Barnet af flere årsager: For det første kan den styrke opfattelsen af, at der er tale om en strafferetsligende proces (uden grundlæggende retsgarantier, som nævnt tidligere), når et barn eller en ung kommer i Ungdomskriminalitetsnævnet.

For det andet fremgår det ikke klart, om der fortsat vil være mulighed for at klage over afgørelser i Ungdomskriminalitetsnævnet til Folketingets Ombudsmand.

For det tredje kan vi være bekymrede for, om overførslen betyder, at ministerens mulighed for at føre tilsyn og kontrol med Ungdomskriminalitetsnævnet forsvinder.

Red Barnet mener derfor, at ministeriet bør forholde sig til disse uklarheder i forslaget.

Forslag om øget mulighed for at træffe afgørelser på skriftligt grundlag

For at smidiggøre og effektivisere nævnsprocessen foreslår Justitsministeriet blandt andet at indføre mulighed for at træffe afgørelser på et skriftligt fremfor et mundtligt grundlag i en række begrundede situationer.

Red Barnet er enig i, at processen kan smidiggøres og mener, at det korrekt anvendt vil kunne bidrage til at børn og unge belastes i mindre grad. Da nævnsprocessen i forvejen er svær at forstå for børn og unge skal det dog sikres, at det aldrig sker på bekostning af retssikkerheden. Samtidigt er det afgørende, at barnet og den unge oplyses om og forstår, hvad en afgørelse på et skriftligt grundlag indebærer forud for evt. samtykke.

Formandskompetence – forslag om formandens mulighed for at udsætte sager

Det foreslås, at formanden for nævnet skal kunne beslutte at udsætte en sag forud for et nævnsmøde med henblik på at indhente yderligere oplysninger.

Da det er helt afgørende, at enhver sag er ordentligt oplyst, kan det efter Red Barnets opfattelse være velbegrunderet at give formanden denne kompetence – frem for at skulle beramme sagen, indkalde både den unge, advokaten, nævnet etc., selv om det fremstår relativt klart, at sagen vil blive udskudt, fordi der mangler oplysninger af betydning for sagen. Et møde ville i det tilfælde blot belaste barnet/den unge yderligere.

Forslag der smidiggør og effektiviserer over gangen mellem afgørelser efter ungdomskriminalitetsloven og serviceloven

- **Om forbedret koordination mellem Ungdomskriminalitetsnævnets og Ankestyrelsens kompetence efter henholdsvis ungdomskriminalitetsloven og lov om social service (Serviceloven).**

Ifølge bemærkningerne til lovforslaget ses der i praksis at være et uhensigtsmæssigt overlap mellem nævnets og Ankestyrelsens kompetence efter henholdsvis ungdomskriminalitetsloven og serviceloven.

Efter det oplyste har Ankestyrelsen i flere sager om anbringelse uden samtykke ændret en afgørelse truffet af Ungdomskriminalitetsnævnet, således at der efter ungdomskriminalitetslovens § 23 er blevet fastsat en genbehandlingsfrist, der ligger samtidig med eller efter det tidspunkt, hvor forbedringsforløbet efter Ungdomskriminalitetsnævnets afgørelse udløber. Ungdomskriminalitetsnævnet har endvidere

oplyst, at Ankestyrelsen i flere sager har truffet afgørelser om, at en anbringelse skal vare ud over den periode, hvori det af nævnet fastsatte forbedringsforløb løber.

Det konkluderes derfor, at der er behov for en klarere kompetencefordeling og en tydeligere overgang fra kriminalitetsforebyggende indsatser iværksat efter ungdomskriminalitetsloven til sociale indsatser efter serviceloven.

Justitsministeriet foreslår på den baggrund, at det bør fremgå direkte af ungdomskriminalitetslovens § 23 – og ikke alene af håndbogen – at en anbringelse efter § 14, stk. 2-4, der af Ungdomskriminalitetsnævnet er fastsat som led i et forbedringsforløb, alene vil kunne opretholdes efter forbedringsforløbets udløb, hvis kommunens børn- og unge-udvalg træffer fornyet afgørelse herom efter reglerne i servicelovens § 622.

Efter Red Barnets opfattelse bidrager forslaget til at sikre uhensigtsmæssige overlap mellem Ungdomskriminalitetsnævnets og ankestyrelsens kompetencer. Det er vigtigt, at børn og unge, som er omfattet af et forbedringsforløb el.lign. og har en dato, hvor ordningen slutter, ikke uden nærmere forklaring erfarer, at forløbet tilsyneladende fortsætter i strid med de foreliggende afgørelser.

- **Forslag om ny § 22, stk. 7, i ungdomskriminalitetsloven, om kompetence til beslutning om hjemgivelse.**

Herudover har Ungdomskriminalitetsnævnet ifølge Justitsministeriet oplyst, at der i praksis er tvivl om, hvem der træffer afgørelse om hjemgivelse af et anbragt barn eller ung i en situation, hvor hjemgivesprocessen ønskes igangsat i forbindelse med, at et forbedringsforløb fastsat af Ungdomskriminalitetsnævnet efter ungdomskriminalitetslovens § 13 ophører. Det fremgår af bemærkningerne, at det er Justitsministeriets opfattelse, at denne uklarhed hænger sammen med, at ungdomskriminalitetsloven i dag ikke i et tilstrækkeligt omfang regulerer overgangen fra et forbedringsforløb, som er fastsat i loven, til det sociale system.

Justitsministeriet finder derfor, at der bør indsættes et nyt stk. 7 i ungdomskriminalitetslovens § 22, der fastsætter, at kommunalbestyrelsen – forud for et forbedringsforløbs ophør – har kompetence til at træffe afgørelse om hjemgivelse efter reglerne i servicelovens § 68, stk. 1-4. Herved sikres det, at barnet eller den unge ikke oplever unødige brud i indsatsen. Hensigten med den foreslåede ændring er således at give kommunalbestyrelsen mulighed for at tilrettelægge et velovervejet hjemgivesforløb for barnet eller den unge, således at en hjemgivelse efter et forbedringsforløbs ophør ikke sker pludseligt og uden forberedelse til skade for barnets eller den unges trivsel og udvikling.

Red Barnet støtter forslaget, som vil medvirke til større tryghed og forudsigelighed for barnet eller den unge.

- **Børne- og Ungeudvalgets forlængelse af nævnets afgørelse**

Endeligt foreslås at indsætte et nyt stk. 5 i ungdomskriminalitetslovens § 23, hvorefter fornyet afgørelse, jf. stk. 1 eller 2, træffes af kommunens børne- og ungeudvalg efter reglerne i servicelovens § 62.

Forslaget i § 23, stk. 5, indebærer, at anbringelse efter lovens § 14, stk. 2-4, der af Ungdomskriminalitetsnævnet er fastsat som led i et forbedringsforløb, alene vil kunne opretholdes efter forbedringsforløbets udløb, hvis kommunens børne- og ungeudvalg træffer afgørelse herom efter servicelovens § 62. Børne- og ungeudvalgets fornyede afgørelse skal foreligge inden udløbet af det af Ungdomskriminalitetsnævnet fastsatte forbedringsforløb.

Efter forbedringsforløbets ophør, § 22, stk. 7, har kommunalbestyrelsen kompetence til at træffe afgørelse om hjemgivelse efter reglerne i servicelovens § 68, stk. 14. Det har til formål at sikre en ordentlig og glidende overgang.

Red Barnet støtter forslaget, som vil medvirke til større tryghed og forudsigelighed for barnet eller den unge og til bedre overgange.

Forældremyndighedsindehaverens kompetencer

Ungdomskriminalitetsloven giver ikke mulighed for, at der i forbindelse med en ungefaglig undersøgelse af et barn eller en ung efter ungdomskriminalitetslovens § 31 kan foretages en psykologisk undersøgelse af forældremyndighedsindehaveren til barnet/den unge.

Det fremgår af bemærkningerne, at Justitsministeriet finder, at det i visse tilfælde kan være hensigtsmæssigt, at der foretages en psykologisk undersøgelse af forældremyndighedsindehaveren. En psykologisk undersøgelse af forældremyndighedsindehaveren vil endvidere efter Justitsministeriets opfattelse kunne bidrage positivt til at få belyst barnets eller den unges familieforhold, ligesom en hensigtsmæssigt tilrettelagt inddragelse af forældremyndighedsindehaveren vil kunne styrke den ungefaglige undersøgelses kvalitet.

Justitsministeriet finder samtidig, at det i ungdomskriminalitetslovens § 34, stk. 2, bør fastsætte, at kommunalbestyrelsens indstilling til Ungdomskriminalitetsnævnet om anbringelse uden for hjemmet endvidere skal indeholde en vurdering af forældremyndighedsindehaverens kompetencer til at drage omsorg for barnet eller den unge og tage hånd om barnets eller den unges særlige behov. Det sikrer dokumentation for, hvad kommunen har lagt vægt på i forbindelse med spørgsmålet om anbringelse uden samtykke.

Red Barnet bifalder, at det sikres, at retstilstanden efter ungdomskriminalitetsloven svarer til serviceloven, så der kan foretages en psykologisk test af forældremyndighedsindehaverens egnethed som omsorgsperson efter samme retningslinjer som § 50-undersøgelsen efter serviceloven. Red Barnet anbefaler desuden, at det skal fremgå, hvilken støtte, kommunen evt. iværksætter for at understøtte forældrene i forælderrollen.

Spørgsmål til ovenstående kan stiles til børnerettighedsjurist Claus Juul: ckj@redbarnet.dk eller til politisk chefkonsulent, Inger Neufeld: in@redbarnet.dk

Med venlig hilsen

A handwritten signature in black ink, appearing to read 'Janne Tynell'. The signature is fluid and cursive, with a large initial 'J' and a distinct 'Tynell'.

Janne Tynell, stedfortrædende generalsekretær i Red Barnet